

SZIGET AZ ASZFALTÚT PARTJÁN

Életemnek erről a szakaszáról hadd meséljek most — csak úgy, nagy vonalakban persze. Mert ha feljegyeznék minden apróságot arról, ami velem történt, nagyon sok árkus papirost kellene teleírni... csak úgy nagy vonalakban mondom, odavetve, beszélek. Koptattam a lábam sokáig kenyér után, míg végül kivetett a véletlen egy benzinkút szigetére.

Valóban sziget egy ilyen hatalmas benzinkút, egy benzintöltő állomás, sziget az aszfaltút partján, oázis egy nagy síkság kellős közepén... ez a mi szigetünk azt a nevet viselte, hogy OKTÁN. (Megint egy sziget — mondod majd, hát neked mindig a világtól elkülönülve kell élned? Nem tehetek róla, de velem ez így történt!)

De csak sorjában, szépen. Kerestem a városkában helyet, állást és kenyeret, de hasztalan... elrágta a szerencsémet a toportyánféreg; utolsó kis pénzzel aztán elindultam világgá. Kimentem az országútra egy csütörtöki napon; volt velem egy bőrönd, meg egy hátizsák, a bőröndben két váltás fehérnemű, meg egy nagykabát, a hátizsákban némi élelem, szalonna, konzerv és egy hófehér nagy veknikenyér. Ha most azt kérdezed, miért nem a vasútállomásra, vagy az autóbusz-állomásra vitt a lábam, hát csak azért, mert úgy gondoltam: egyszerűbb az ujjamat felfelé böki s állni az út szélén, amíg valaki felvesz. Mesélték mindenütt, ez a legeredményesebb, leggyorsabb utazás mostanában és főleg... a legolcsóbb.

Álltam ott az úton és tűnődtem: de nagyot is lendült a világ! Nézd: aszfaltcsikok mindenfelé, s hogy robog rajta a sok autós, a sok tehergépkocsi, motoros! Milyen egyszerű lesz itt alkalmas kocsit találni, amely tovaröpt. Ott álltam egész délelőtt és egyre csüggedt bennem a remény... ott álltam délután is, anélkül, hogy csak füle botját megmozgatta volna valamelyik gépkocsi, kiáltásomra kisujját sem mozdította, nem fékezett egyik se, nem reagált arra a nyilvánvaló törekvésemre, hogy utaznék mint potyautas, autóstoppal. Mi történt, miért keményedett meg úgy a kocsivezetők szíve? Később tudtam csak meg, hogy két napnak előtte ezen a tájon valami gonosz felkérkedett, kifosztott egy Fiat kocsit... igen, a potyautas leütötte a sofört, aki jószágon felvette őt; ezt mindenki olvasta úgy látszik az újságban, hallotta a rádióhírek közt, ezért volt kemény az én irányomban is az autósok szíve. Késő délután szemerkélni kezdett az eső, s én még mindig ott álltam mint tüzes felkiáltójel: emberek, hát velem mi lesz? Nektek megadott a védett, jó meleg kocsi, vagy legalábbis egy teherkocsi sajníja mögött figyelni a világot... de én jaj, százszor szegény,

kénytelen leszek majd egy autóbust leállítani és pénzért utazni, ami számomra egyben végveszedelem.

Késő délután — ismétlem — egészen sötét gondolatok keringtek már bennem az élet teljes értelmetlenségéről. Nem tettem volna egy garas ára reményt sem arra a kopott teherkocsira, amely elhúzott előttem... s akkor kilépett egyszerre a csoda, amely — akárhogy tagadjuk is az életben — van és létezik. A csodát úgy hívták, hogy Céger Pali, az ő lába lépett a kopott fékre, és ő állt meg és intett: jöjjön! Jöjjön már na! — sürgetett türelmetlenül, ahogy nyulkáltam a koffe-rem füle felé, elámulva, hogy ilyen is van, aki felvesz a kocsijára.

Mogorva ember volt, teherkocsijának üléséről fityegett a lószőr, kemény volt ez az ülés... de hát nem volt miben válogatnom. Felvett a mogorva jóember és kész.

Felvett és nagyon nézegetett — ennek van valami gyanúja az irányomban. Hát volt neki, mert megeredt a szava egyszerre.

— Hallja, én magát ismerem. Én magát fuvaroztam pár hónapnak előtte...

— Nem járok én teherkocsin — igyekeztem hitében megingatni, de ő, a Céger Pali csak mondta:

— Persze, hogy ismerem. Én magát úgy fuvaroztam mentőkocsin a főkórházba, éppen magát. De hát — tette hozzá — hogyan is emlékezne, maga akkor fehér volt, mint a fal... azóta talán már fel is vágták a hasát odabent, vagy nem?

— Nem — szóltam —, műtetre nem került sor. Furka főorvos nem javasolta. Szóval maga volt a jótévőm?

— Jótévő? Nyavalyát vagyunk mink jótévők, fizetésért megy ez, újabban úgy, hogy minden betegszállítás egy fuvar, így számolják el az irodában.

— Aki kihozott (mert mentőkocsin hoztak ki), arra emlészem, de magára nem. Aki kihozott, olyan szépen dudált a szirénájával.

— Dudáltam én is, de kiesett a csecs a számból, nem vagyok én már mentőkocsi, csak teherfuvarozó... Beáltam a szürkék sorába. Vége annak, hogy mehetek olyan sebesen, ahogy csak tudok, hogy villog és forog a kék lámpás, hogy nekem a sarki közlekedési az semmi, mintha ott se lenne... csak ráeresztem a hangot, hogy iii... ooo... iii... ooo és ő is ugrik félre, mindenki félreugrik, mert jön a Céger Pali. Beadott nekem a lakodalom — tette hozzá.

— A lakodalom? — Úgy meredt rá a tekintetem, mint a kíváncsi-ság szobra (bár kíváncsi szobrot sohasem láttam, de ezt így mondják), szóval bámultam rá tátott szájjal, ő meg mosolygott keserűen.

— Az, az, a lakodalom. Volt nekem egy haverom, tudja, falumbeli, de nem találkoztam vele régen... de hát találkoztunk összel... vagy inkább úgy a nyár végén volt az, éppen akkortájt, amikor magát is befuvarozták a főkórházba. Akkor találkoztunk, ő meg mondja: vasárnap esküszünk! Kit vettél el? — tettem fel a kérdést. — Kiderült, hogy én még a menyasszonyt is ismerem. Na, ez az...

— A lakodalom adott be nekem — mondta Céger Pali. — Mert ahelyett, hogy szabad napomon a nagygarázsban hagytam volna a

kocsit, kivettem belőle szépen és mentőkocsin mentem a lagzira. Ez még nem lett volna baj, a baj ott volt, hogy nagyon jól éreztem magam a lakodalomban és sétakocsikázásra vittem az új párt (úgy lop-tam ki őket a lakodalom kellős közepéből, erre a furcsa nászútra), és hogy megmutassam, ki a Céger Pali, ráeresztettem a százötvenet... Fene tudja, miért volt gyanús ez a robogás egy rendőrájórnek... úgy lehet, hogy nagyon óbégáltak odabenn az utasok részegen és az ő finom fülük meghallotta: nem beteg jajong odabent a mentőkocsi ülésén és az ágyon, hanem részegek gajdolnak ott... leállítottak hamar... s hiába volt minden rimánkodás: elment a levél violaszín pecsét alatt, másnap jött a parancsolat: kirúgott a kórházi munkaközösség. Azóta vagyok én teherfuvaros 0. városkában, ahová most magát viszem.

— Tovább nem? — kérdeztem bátran.

Ingatta a fejét. Tovább nem, hacsak nem vár rám holnap reggel a Zegzug kocsmá sarkán, hacsak nem vár rám ott.

— És akkor tovább visz?

— Fenéit viszem tovább. Visszaviszem R-be. Mert én csak ezen az útvonalon közlekedek most: kenyeret szállítok.

Ez se valami nagy üzlet nekem — gondoltam —, mert ha visszavisz R-be, ott vagyok, ahol voltam, azonfelül, hogy kocsikáztam, ugye. Meg hogy találkoztam a véletlennel... bár az is valami.

S már közeledtek is felém az 0-beli házak... na, gondoltam, vége az autós dícsőségnek... szedelőzködtem is lefelé:

— Itt kiszállunk ugye? — kérdeztem jótevőmet.

— Itt még nem, itt csak várakozunk egy darabot...

— Várakozunk? Nekem jó, nekem mindegy, nekem úgylis mindegy, minden mindegy... lényegében azonban itt is tanultam valamit. Az ember mindig tanul, örökké tanul.

— A fizetés gyatra, a kilométerzs is gyenge... csak a napidíj, amin még lehet egy keveset keresni...

Igen. Ez volt a várakozás titka.

Ismeritek-e a modern utak csárdáit? Nem a hivalkodó, neonfényes motelekre gondolok... Ezek a városok határában gyökeret vert út menti vendéglők: az autókitérők torkában meglapuló kis fehér vagy szürke épületek — sokszor valamivel beljebb az úttól — pompás kis pihenőhelyek. Naplémentekor itt lassan vánszorgó tehergépkocsik vagy személyautók (mintha tűnődnének: megálljunk-e) szóval lefékeznek a csárda előtt. Aztán kinyílik az autó, kilép a kocsivezető, vagy kilép egy-két utas is, s megindulnak vontatott léptekkel a kis magaslatra, ahol a fehér csárda áll.

Mint a kísértetjárás, olyanok ők az alkonyatban. Mintha lassított filmet nézne az ember: megdörzsöli a szemét, hogy mi történik itt? Hát még ott beljebb, a fehér asztalok között, ott is minden olyan lassú, meghalt az eleven pezsgés. Egyetlen pincér fogadja és megnyugtítja a vendégeket, hogy »mindjárt jövök«. De ők csak legyintenek. Ráér, barátom! Ráér! Őnek az asztaloknál, nem vidámak, nem hetykék... kicsodák ők vajon, kicsodák ugyan?

Ezek... hogy is mondjam csak, ezek a napidíjhizlalók. A messzi városokban, ahonnan elindultak — visszaútban hazafelé —, még nagyon is virgonc és eleven fickók voltak. Gyerünk, gyerünk — nógatták a kocsivezetőt, türelmetlenkedtek, alig közelítették meg azonban lakóvárosuk, működési helyük határát, egyszerre csak ólmos fáradtság vett erőt rajtuk. S e fáradtság tudományos neve az a kétely, hogy kivan-e már a napidíj? Mert ha nincs ki a napidíj alkonyatkor, akkor minek sietünk úgy haza? S ez a felismerés hirtelen természetbarátot varázsol minden autósból... minden autósból, akinek menetlevele van a zsebében és abban még kitöltetlen a hazaérkezés időpontja. Milyen pompás ez a naplemente itt a csárda körül — zendít rá az egyik... kicsit megállunk, mondja a másik. S ha már megálltak a csárdánál, be is mennek. Aztán nézik az órát, melynek mutatója csigalassan mászik előre... de hát soká lesz még igazi napszállta, illetve napdij-szállta. Hogy isznak? Hát isznak is, de mértékkel... de inkább csak feketét vagy szódavizet, mert eszükben van az asszony, aki »lehelj csak rám« köszöntő szóval fogadja őket. Némelyik bátran kolbászt is rendel, annak fokhagymaíze elnyomja a spriccerek szagát.

Ilyen volt az a csárda is, ahová némi várakozás után mi is betértünk. S jöttek ólomlábon járó gépkocsikerékek a napidíjhizlalók... S számolták velünk a perceket. Még egy fél óra és indulás. Addigra lemegy a nap, a vérvörös korong, már mutatkozik a gömbje az ég alján, és mire eléri a szemhatárt... négy meg nyolc az tizenkettő, további négy az tizenhat — menetlevelek nyelvére lefordítva: a megérkezés időpontja délután öt óra. Vagy fél hat. És kivan a napidíj.

Hej-haj, emberek, igazán nem nagy dolog az a fél óra. Fél órára minden kocsivezető talál jogcímet a kerékjavításra, motorpiskálásra. S ezalatt is halad a mutató, lépésről lépésre. A napkorong valóban lebukik a határban, a napidíjasok sóhajtanak, lassan fizetnek és megindulnak a veszteglő kocsi felé, mennek lépésben, sóhajtozva... Öreg este lesz, mire beérnek a városba, és kilesz a napidíj.

Am arra délnék messzi, mi az a nagy fény, mi az a sok égő reflektor, amely utat vág a homályban a haladó gépkocsinak?

Azok az esti váltást hozzák ide. A gépkocsi, amelyek természetes robogásukban elérték a fél napidíjat... de miért ne lehetne abból kerek egész. Miért ne néznék meg itt a felkelő holdat? Már lassítanak, közelednek a csárda bűvös krétaköréhez... sőt átlépik a krétakör határait. S haligatják máris áhíttal a csöndet a csárdában, a végtelen időt, ahogy mászik előre lassan és halad, olyan célból, hogy kilegyen éjfélre a menetievélen a teljes napidíj...

Céger Pali gondolatait így sikerült nekem a baráti kéz érintésének varázsával — két spriccer között — magamba átömlesztieni. Utána, mikor kijött a hold, elmentünk Palihoz aludni: felesége mérgesen fogadott, de azért szorított szállást nekem, meg is enyhült, amikor a sofőr elmondotta, hogyan fuvarozott engem a mentőkocsiban és így mentett meg (talán) a halál elől. Ebben az asszony isten ujját látta, és még egy pohár meleg tejet is letett a vendégszobában, a vendégágy éjjeliszekrényére.

Írják a könyvek örökké, hogy világrengető négy nap... vagy világrengető három nap... ám hogy az ember életében is van ilyen három-négy nap, azt az ember mélyen a saját belsejében őrzi, mint örök titkot. Világrengető három nap volt nekem, amikor Céger Pali kétszobás otthonában megittam azt a pohár tejet és... vártam. Vártam egy újabb csodát, amely engem elröpít innen. Sehol az égvilágon — ez a szegényemberek örök szövetsége — nem fogadtak volna engem ilyen részvétellel és megadással, mint ebben a házban éppen: a hajdani mentőkocsisofőr megjött alkonyatkor (kivárta persze az alkonyatórát abban a csárdában) és hűmögve közölte velem, hogy nagy szerencsém akadt. Holnap reggel az egyik kolléga odébb visz a széles aszfaltúton: talán majd akad aztán valaki, aki még odébb szállít. És akadt! Úgy adtak engem kézről kézre — megfelelő ajánlással — a gépkocsivezetők, hogy nem volt más dolgom, csak beülni a gépkocsiba, a teherkocsiba és — legfeljebb kívárni egy újabbapidíjat — odébszállni megint a kék végtelenbe.

Utaztam, emberek, és ez pompás dolog volt: a kétszázadik kilométert mutatták már (összesítve) a kopott teherkocsi még kopottabb jelzőszerkezetei, mikor aztán... hirtelen megszakadt a lánc. Sajnálkozva vakarta fejét az utolsó sofőr, senki sem volt, aki odébb röpítsen. Idegen ember volt, beszélni már alig tudtam vele, csak mutogatott testvériesen, kolbászolt meg velem és alhattam a sofőrökuckóban... csak aztán senkinek egy szót se, mert ez nálunk tilos.

A világrengető három nap utolján érkeztünk meg egy nagy-nagy térségre, ahol nem volt éppen semmi, csak egy benzinkút. De micsoda benzinkút! Úgy állt ott az út mentén, mint egy kacsalábon forgó várkastély, félkör alakban kínálta a teméntelenül sok olajat, meg mindenfélét, színes üvegekben... az aszfalttérsegen pedig a pumpák, három pumpa, amely egyre ontotta a hajtóanyagot, ha akadt kocsi persze, amelyik leállt. De csak ritkán állt le itt jármű... ezt a benzinkutat csak most iktatták be, csak minap szentelték fel, s kétoldalról régebbi kutak szippantották fel a sofőröket: ennek már nem jutott vevő. De makacsul csillogott a versenyzés, a konkurrencia keresztútjében a lila számlap, hogy OKTÁN; itt állt le a sofőr, s intett, hogy majd leszállunk. Nosza, gondoltam, itt kitélt nekem a világrengető három nap, itt állok majd a pusztában és bökdösöm felfelé az ujjamat a benzinpumpa szélén: hová jutottam... s hogy jutok innen tovább?

Ez lett aztán a hajlékom. Itt kerestek egy harmadik segédet — egy kocsimosót —, s a sofőrbarátság hajszálerein keresztül pedig én jutottam bele ebbe az állásba.